

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 vtrum aliquem alium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

QVAEST. LXII.

eo amplius ab alio repetere: alioquin non simplus, sed multiplicatum restituatur.

In oppositum autem est, quia omnia iura concedunt, contra quemlibet eorum, qui tenentur infolidum, ad restitutionem postea agi.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ cū donatio de suo, & non de alieno, aut alijs debito, fieri possit, si dominus, cui restituto facienda est, liberaliter donat, non debet in præiudicium aliorum huiusmodi donatio redundare. Verteretur autem in præiudicium aliorū, si istis, qui tenentur aut restituere, aut refundere, restitutoribus absolutis, ipsi foli damnum totum incurrent.

*¶ di. 15. q. 1.
art. 5. q. 5.*

Immo contingere et posset secundum hoc, q̄ qui nihil habuissent, restituendo totum damnum incurserent, & illi qui adhuc res saluas habent, lucrum reportarent rerum illarū, & dñs, qui prius dñificatus erat, & in nullo remaneret dñificatus, & effectus esset liberalis rerum illius, qui restituit: quod inquit plementum est. Non potest ergo dominus, cui restitui debet, donare in causa, in quibus tenentur alij refundere restituent, in præiudicium restitutis. Et propterea, si donavit quibidam talibus, qui s. tenebuntur refundere illi, q̄ restituerit, non potest in foro conscientiae petere ab uno integrum restitutionem, sed tantum donavit minus, quantum donavit alii: & si ipsi impure, qui donauit suum, si illud non habet: securus aut effet, si non donaverit, sed nolle eos vexare, sed ab uno tantum exigere: & ipsi inter postmodum, qui tenentur infolidum, viderint. E hoc concedunt iura, & non quod portiones donatae quibidam, exigant postmodum ab uno, aut pluribus obligatorum infiduum: quoniam hoc, ut patet ex prædictis, iniquum est.

Super quæstio. sexagesima secunda, artic. septimum.

In art. 7. eiusdem ds. quæst. prosequendo ambiguities spectantes ad perdonam restitutis, quis teneatur ad restitutionem, non tarda, & declaranda primo occurrit illa maxima. Quicunque est causa iniusta acceptiois, teneat ad restitutionem. Vñ siquidem male intellecta, & applicata, vt scripta doctorum præ se ferunt, quibus authoris verba hoc in loco facere videntur, dñs dicit, q̄ ad restitutionem obligari consentit in eo, sine quo rapina fieri non potest, autem, q̄ requiretur ad restitutionis vinculum, q̄ sit causa, sine qua non accipetur: Sed si omnino accepto fuisse per alium facta, non teneri ad restitutionem, nisi ratione rei, quæ ad ipsum deuenit. Et ex hoc principio deducitur, quod causa instrumentales particulares, loco quarum omnino fuissent alia, vt ministri ad viuras, & inferiores milites, & pedites ad bellum manifeste iniustum, non tenentur, nisi aliquid ad eos deuenit: quoniam loco eorum alij affuerint, qui idem fecissent.

Sed falsa eorum reverentia, valde ita errant in lenu illius ma-

F xima, & consequenter longe aberrant applicatio primis est causa, per quam fit, quam causa, quoniam ista inter causas non computari debet in philosophia. Et in proprio causa causa est, quæ unius est, quæ ipam acceptioem

non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus: ergo pari ratione etiam consentientes debent restituere:

R E S P O N D E O. Dicendum, quod sicut dictum est, * ad restitutionem tenetur aliquis non locum ratione rei alienæ, quam accipit, sed etiam ratione iniustæ acceptiois: & ideo quicunque est causa iniustæ acceptiois, tenetur ad restitutionem: quod quidem contingit duplicer, directè scilicet, & indirectè. Directè quidem, quando inducit aliquis alium ad accipiendo: & hoc quidem tripliciter. Primo quidem modo, mouendo ad ipsam acceptioem, quod quidem fit præcipiendo, consiluendo, consentiendo exp̄s, & laudando aliquem quasi strenuum de hoc, quod aliena accipit. Alio modo ex parte ipsius accipientis, qualitercumque cum receptat, vel qualitercumque ei auxilium fert. Tertio modo ex parte rei acceptæ, quia scilicet particeps est furti, vel rapina, vel quasi focus maleficij. Indirectè vero, quando aliquis non impedire, cum possit, & debeat impeditre, vel quia subtrahit preceptum, sive confilium impediens furtum, vel rapinam: vel quia subtrahit sive auxilium, quo posset obstatere: vel quia occultat post factum, que his verbis comprehenduntur.

Iustissimo, consilium, confessus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstantis, non manifestans.

Sciendum tamen, quod quicunque præmissorum semper obligant ad restitutionem. Primo, iustissimo: quia ille, qui iubet, of-

ret, quod secundum iustissime rigorem, quicunque de illi bello manifeste intuito, teneat infiduum, quod intulerit, non minus quam cum infiduum concurrunt, quoniam exhibere causam tenentur, nisi secundum facultates suis inveniente. Ministris quoque furis, raporis, viarum, qui deferuntur sive ponte, sive mercede, acceptiois, esti nihil ad eos deuenientem, nisi ratione rei, ne iniusta acceptiois, quam efficiunt. Et factor in particularibus causis, vt clericis, episcopis, viatione viura, furti, &c. an in aliis: quoniam Paria siquidem sunt quæ ad perdonem acceptiois, quis accepit furari per alium, & viuras accepit, bique enim ille mediator accepit alium, hoc verobrigue teneat ipse ad restitutionem, causa iniusta acceptiois.

In eodem articulo circa eum, quid indirectè, adiuerte, quod author immensus, præcedentibus libro, duas conditiones exigit: una, iniusta acceptiois causa indirecte: Prima, adiuverte: secunda est, quod debeat impedi-

ARTICULVS VII.

Vtrum illi, qui non acceperunt, teneantur restituere.

A D SEPTIMVM sic procedi. Videtur, quod illi, qui non acceperunt, non teneantur restituere. Restitutio enim quedam pœna est accipientis: sed nullus debet puniri, nisi qui peccauit: ergo nullus debet restituere, nisi qui accipit.

¶ 2 Præterea. Iustitia non obligat aliquem ad hoc, q̄ rem alterius augeat: sed si ad restitutionē teneretur, non solum ille qui accipit, sed etiam illi, qui qualitercumque cooperantur, augeretur ex hoc res illius, cui est aliquid subtraactum, tum quia sibi multoties restitutio fieret, tum etiam quia quandoque aliqui operantur ad hoc, quod aliqua res alii auferunt, quæ tamen ei non auferunt: ergo non tenentur alii ad restitutionem.

¶ 3 Præterea. Nullus tenetur se periculo exponere ad hoc, quod rem alterius salvet: sed aliquando manifestando latronem, vel ei resistendo, aliquis periculo mortis se exponeret: non ergo tenetur aliquis ad restitutionem propter hoc, quod non manifestat latronem, vel non ei resistit.

SED CONTRA est, quod dicitur Roman. I. Digni sunt morte,

tur malum culpa alicui indirecte, nisi quia potest, & debet obstat. **A** ut, &c. ibidem, cum de voluntario tractatur, dictum est.

Confidera ergo quid quis praecepto, confito, auxilio, manifestatio-

nem, potest, & teneat impedire furtum, rapinam, fraudem, &c.

& dicentes quando teneat ad restitutionem, & quando non.

Ere tubi hoc difficili-
te videatur, author
in litera dicit, qd hoc
folum accedit, quan-
do alii incimbit
hunc omni, vt pat-
ter ex responsione ad
testetur.

In eodem articulo
in responsione ad se-
cundum, videre potes-
timo, quam confor-
me fiducias auto-
ris, qd in precedenti
articolo de obligatis
ad refundendum re-
ficiuntur dimicimus.

Duo namque gene-
ra nominat hic au-
tor huiusmodi obli-
gatorum, sc. orū, qui
meritis principales
in factō & communis ad
quas res peruenient.

Principales namque
hanc inducētis alios,
de quā spōtanei, &c.
Anima tuerere quo
que fecit potes in
principio responso-
nis, qd paulo fu-
peratus de obligatio-
ne ministrorum di-
mimus.

Nam author
secundo loco ponit
obligatum ad restitu-
tionem exequorem
iustitiae acceptio-

nis ex precepto alterius.

B Sicut quis, ex aegre-
mētā, ares-
tum sit, sum.

Ad PRIMVM, ergo dicendū,
qd non solum peccat ille, qui
peccatum exequitur, sed etia, qui
quocunqmodo peccati est cau-
fa, sine consiliando, sine precipi-
do, sine quoqmodo alio modo.

Ad SECVNDVM dicendum, qd
principaliter teneat restituere ille,
qui est principalis in facto, prin-
cipaliter quidem precipiens: se-
cundarij vero exequens, & con-
sequenter alij per ordinem. Vno
tamen restituente illi, qui passus
est dannum, aliis eidem restitu-
re non teneat: sed illi, qui sunt
principales in facto, & ad quos

titulo ar. 8. eius-
dem questi, aduer-
to, & expeditis om-
nibus, que de refi-
tutione dicēta sunt,

quid it restituere
in primo articulo:
car. restituendum;
in secundo: quid si
restitutio;

in tertio: & quartos: cui
ad restituendum, in
quinto: quis teneat
restituere, in sexto, & sepiam o: reliquum fuit querere, qd est
refidendum, an scilicet statim, an cum aliquo certo tempore. Et
et ratio dubia: qua sonat p̄cepit affirmatum, cuius natura
est obligare ad executionem quodam tempore.

In eodem articulo adiure, qd in precepto restitutio claudit
ur duo. Primum est, qd animo non detinatur alienum iusitio do-
mino: secundum est, qd secundum actum exteriorum non deti-
natur alienum iusitio domino. Primum enim exigetur ad hoc,

et ratio dubia: quia sonat p̄cepit affirmatum, cuius natura
est obligare ad executionem quodam tempore.

In eodem articulo adiure, qd in precepto restitutio claudit
ur duo. Primum est, qd animo non detinatur alienum iusitio do-
mino: secundum est, qd secundum actum exteriorum non deti-
natur alienum iusitio domino. Primum enim exigetur ad hoc,

et ratio dubia: quia sonat p̄cepit affirmatum, cuius natura
est obligare ad executionem quodam tempore.

Et in responsione ad tertium patet, circumstantia temporis di-
ferendo le habet ad actum restitutio, & ad alios actus virtu-
tis.

Nam in multis actibus tam iustitia, quam aliarum virtutum
circumstantia temporis ita se haberet, qd prudentia determinanda
committitur, vt patet in actibus fortitudinis, & in iudicis, accu-
sationibus, restitutio, & huiusmodi. In restitutio vero
tempus non relinquatur determinandum prudenter, sed deter-
minatum est ad statim: quia omissione huius circumstantie contraria-
tur iustitia.

Nam nisi statim restitutio fiat, detinatur alie-
na, quin potius detinens alienum, teneat restituere domino.

non in iusto domino, quod est contra iustitiam. Omissio autem
huius temporis, puta, statim in aliis actibus non contrariatur vir-
tuti. Non enim contra iustitiam est, si non statim accuso, si non
statim iudico, si non statim expono me mortis periculo, & huius-
modi, quoniam haec non implicant in se aliquid contrarium vir-
tuti. Quod autem dicimus, statim resti-
tuitionem facienda, non dicimus, quod
si in media nocte, aut inter Missarum
solemnia deliberet
quis restituere, tenca
tur a lectulo surge-
re, aut missam relin-
quere, & restituere:

C AD TERTIUM dicendum, qd non
semper ille, qui non mani-
festat latronem, teneat ad resti-
tutionem, aut qui non obstat, vel
qui non reprehendit: sed solum
quando incubuit alii ex offi-
cio, sicut principibus terra, qui-
bus ex hoc non multum immi-
net periculum. Propter hoc enim
potestate publica potiuntur, vt
statim custodes.

D ARTICULVS VIII.

Vtrum quis teneatur statim restituere,
an vero possit restitutio differre.

A D OCTAVVM sic procedi-
tur. Videntur, qd non te-
neatur aliquis restituere statim,
sed potius licet possit restitu-
tio differre. Praecepta enim af-
firmativa non obligant ad semper:
sed necessitas restituendi im-
minet ex precepto affirmativo:
ergo non obligatur homo ad sta-
tim restituendum.

E ¶ 1. Præterea. Nullus teneatur ad
impossibile: sed quandoque ali-
quis non potest statim restitu-
re: ergo nullus teneatur ad statim
restituere.

¶ 2. Præterea. Restitutio est qui-
dam actus virtutis, scilicet iusti-
tiae: tempus autem est una de cir-
cumstantiis, quæ requiruntur ad
actus virtutum: cum ergo alia-

gnūm detrimentum considerandum quoque esse dixerint. Mibi
autem distinguendum vñ, & dicendum, qd circa extremam necel-
lātatem semper loquendo, tripliciter intelligi potest, restitutio
non potest fieri statim sine magno detrimento. Primo, vt detri-
mentum sit magnum, quia res restituenda est magna, & valde
opponit. Et sic proculdubio, non obstante tali detimento te-
neatur statim restituere: quoniam iste in restituendo tam magnum
in nullo damificatur, quoniam nihil rei sua perdere alioquin
mellioris conditionis essent, qui magnas fecerunt rapinas, & vlu-
ras, quā modicū rapuerunt. Secundū, vt detimento sit
magnum ratione lucri celiſtans. Verbi gratia, Tenetur mercator
ad restitutio mille ducatorum. Et si illos statim restituit, cū
non habeat alios, cum quibus lucraretur, vt vivat conuenienter
secundum statum suum, magnum damnum lucri celiſtant incurrit.
Et propter huiusmodi quoque detimento non excusat
a subita restitutio, sed tenetur proculdubio ad restitutio-

nam. Non enim, vt Richar. & Sco. in 15. dist. 4. dicunt, & bene,
licitum est pro statis conseruatione alienum detinere. Et in
promptu ratio est, quia ratio lucri celiſtant quandoque licet habet
in rei proprie diffinatione, vt patet in eo qui non erat, nec
videbat hic vendituras res suas. Nunquam autem habet in re
aliena, quin potius detinens alienum, teneat restituere domino.

UNIVERSITATIS
BIBLIOTHEK
PADERBORN